
En verdenskjent svensk lege

HAR DU LEST?

Axel Munthe har i mange år fascinert meg. Hvem var han, legen som på 1900-tallet ble Sveriges mest leste forfatter? Hva gjør en svensk lege til en berømt i flere land? En som blir lege for de fattige så vel som for adel og kongelige. Som skriver bøker som oversettes til mange språk. En forfatter som selger 100 000 bøker på ett år i Sverige. En meget ung mann som kommer til Capri og forelsker seg i byen Anacapri og kapellet San Michele slik at han kjøper stedet og bygger sitt paradis på jorden. Men som underveis i livet har en mondén praksis i Paris, senere i Roma. Som elsker dyr høyere enn mennesker og som ender sitt liv over 90 år gammel på Stockholm slott.

I sin bok om Axel Munthe beskriver Bengt Jangfeldt ham som ”mannen från höga Norden (som) är en oförbätterlig idealist, en oklar drömmare, en tyst poet, som gömmer i sitt hjärta sin oskrivna lovsång till solen” (1).

Munthe skrev sin bok i 1930-årene, vel 70 år gammel. Den ble først utgitt på engelsk, senere oversatt til flere språk og utgitt i stadig flere opplag.

Han må ha vært en stor menneskekjenner og en god kommunikator.

Egenskaper vi fortsatt etterlyser hos dagens leger. Han beskriver sin praksis i Paris slik: ”Avenue de Villiers. Doktor Munthe. Kontortid 2 – 3 em. Dørklokken ringer, bud kommer og går, dag og natt, med brev og sykebud. Telefonene, dette farlige våpen i hånden på damer som ikke har noe å gjøre, hadde ennå ikke begynt sin nerveslitende kamp mot den velfortjente hvile i de korte fristundene.”

Videre beskriver han sin praksis slik: ”Min diagnose i de fleste tilfelle var: for meget mat, for meget kaker og slikkerier om dagen, for tunge middager om aftenen. Det var formodentlig den riktige diagnose jeg stilte i den tiden. Men den slo ikke an.” Så kommer han til det som bl.a. gjorde ham berømt: ”Noe de alle syntes om, var derimot blindtarmbetennelse. Appendicitis var den gang i høy grad på moten blant velstillede damer på jakt etter en sykdom. Mange av disse pasientene hadde den i hodet, om ikke i magen, og trivdes utmerket med den, liksom legen.” Problemet begynte da amerikanske kirurger fjernet blindtarmen. Men pasientene ville ikke fjerne blindtarmene sine, og det ville ikke legene heller. Det var jo ikke noe galt med blindtarmen som ble undersøkt av lege to ganger i uken. Nei, da var det Munthe ”oppfant” colitis. En sykdom man ikke kunne operere bort, og som Munthe sa kunne være både langvarig og vanskelig å helbrede. Iallfall skaffet diagnosen ham mange pasienter som stadig kom til behandling.

Munthe har flere gode beskrivelser av lege-pasient-forhold. Beskrivelser som kan være like aktuelle i dagens medisin. Han spør seg selv ganske ofte hvorfor han er så vellykket som lege, mens andre ikke er det. Til en venn sier han: ”Du prøver alltid å forklare for dine pasienter det du ikke kan forklare for deg selv. Du glemmer at alt er et spørsmål om tro, ikke om kunnskap, akkurat som troen på Gud.” Han skriver at han som lege hadde hell med seg. Napoleon spurte alltid om en offiser var heldig før han forfremmet vedkommende.

Selv mener Munthe han var usedvanlig heldig, og ikke usedvanlig dyktig. Hemmeligheten i fremgang var å inngi tillit. Men det er en magisk gave som blir gitt den ene og ikke den andre. Den legen som har denne gave kan nesten vekke opp de døde. Men Munthe beskriver også den utbrente lege. Han reiste selv til svensk lappland for rekreasjon. Men derfra til Napoli og koleraepidemi. Og nye bragder og bravader.

Axel Munthe var en underlig person. Britisk gift og en elsker av alt engelsk. Han hadde svært lite til overs for tyskere. Men han ville likevel selge San Michele til Hermann Göring i 1937. Staffan Tjärneld hevder i boken *Herren til San Michele* (2), at Munthe diktet opp mye av det han skriver om. At alt ikke er selvopplevd og at Munthe var en sjarlatan. Ham om det. Les *Boken om San Michele* selv og ha en gledesstund. Så kan du dømme selv.

KjeldMalde

LITTERATUR

1. Jangfeldt B. Drømmen om San Michele. Stockholm: A. Bonniers Förlag, 2000.
 2. Tjärneld S. Herren til San Michele. Den mystiske dr. Munthe. Oslo: Aschehoug, 1974.
-

Publisert: 10. juni 2001. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 15. februar 2026.